

Verslag 9 oktober 2019

Van uit zicht naar in zicht

Op 9 oktober 2019 komen zo'n 180 deelnemers naar de bijeenkomst 'Van uit zicht naar in zicht', georganiseerd door het Steunpunt Passend Onderwijs van PO-Raad en VO-raad en het Nederlands Jeugdinstituut. Centraal staat de zorg voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte, de overgang naar een bovenschoolse voorziening en de weg terug naar de reguliere school.

Dagvoorzitter Vincent Fafieanie van het NJi heet de volle zaal in vergadercomplex Domstad Utrecht van harte welkom. Niet alleen de opkomst, maar ook de diversiteit onder de deelnemers is verheugend groot: professionals die werkzaam zijn op een bovenschoolse voorziening, docenten, jeugdhulpverleners, vertegenwoordigers van samenwerkingsverbanden passend onderwijs en onderzoekers.

Ook na vijf jaar passend onderwijs lukt het nog steeds niet altijd om voor iedere leerling de juiste plek te vinden, stelt Fafieanie vast. Zo blijft de aansluiting tussen regulier onderwijs en een bovenschoolse voorziening een punt van zorg. Iemand die als geen ander weet waar dat aan ligt én wat er aan te doen valt, is Iliass El Hadioui, wetenschappelijk docent aan de Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, van wie Fafieanie dan ook veel verwacht: "Iliass, inspireer ons!"

**Nederlands
Jeugdinstituut**

Steunpunt Passend
Onderwijs

VORAAD

PORAAD

Switchen en klimmen

Dat laat El Hadioui zich geen twee keer zeggen. Waar het in het onderwijs om draait, zo begint hij, is klimmen. Omhoog komen, verder komen. De school heeft daarvoor een ladder klaar staan, maar niet alle leerlingen zijn genegen om die te bestijgen. Ons onderwijs staat daarvoor te ver van ze af. En dat is niet verwonderlijk: de culturele diversiteit in Nederland, vooral in de grote steden, is de laatste decennia enorm toegenomen. In Rotterdam bijvoorbeeld, een stad die 206 nationaliteiten herbergt, is tweederde van de schoolgaande jeugd van allochtone afkomst. Die hebben allemaal een eigen ‘thuisladdertje’, dat er anders uitziet dan de Hollandse schoolladder.

“Niemand wil op drie ladders een *loser* zijn”

Op de vo-school voelen jongeren met een dergelijke achtergrond zich vaak niet thuis en zelfs onveilig, en switchen ze maar al te graag naar een derde ladder: die van de *peer group*. Daar kunnen ze klimmen, en geef ze eens ongelijk: “Niemand wil op drie ladders een *loser* zijn!” Aan de hand van een Frans filmfragment laat El Hadioui zien hoe schrijnend het verschil tussen de school en de *peer group* kan zijn: in een snel escalerende discussie tussen een leerling en zijn docent kiest de hele klas massaal de kant van de medeleerling. Waar de docent in kwestie zich onvoldoende van bewust is, is de *sociale pijn* die zijn leerlingen dag in dag uit voelen, betoogt El Hadioui. Net als fysieke pijn, is die pijn voelbaar: onze hersenen maken daar geen onderscheid in. En sociale pijn dempt leergedrag.

Geloof in eigen kunnen

Natuurlijk geldt dit niet voor iedereen: er zijn ook leerlingen die zo veel geloof in eigen kunnen, zo veel *self-efficacy*, in zich hebben, dat ze ondanks alles toch klimmen op school. Bronnen van *self-efficacy* zijn succeservaringen (El Hadioui spreekt liever van *mastery experiences*: iets ‘meester zijn’), die ook bij andere leerlingen zien, aanmoediging krijgen en emoties kunnen reguleren. Dergelijke bronnen worden aangeboord als er sprake is van een cultuur van Teacher Collective Efficacy, een hecht en veerkrachtig team waarin men elkaar ruggensteun geeft: want het geloof in eigen kunnen van de docent versterkt het geloof in eigen kunnen van de leerling.

Uit de zaal komt veel bijval en waardering voor dit betoog, maar hoe krijg je die cultuuromslag voor elkaar? Nou, misschien moeten we een andere taal leren spreken, bestjes bij hun naam durven noemen: heb het bijvoorbeeld over professionele eenzaamheid en schaamte. En verbreed de ladder op school, doe aan debating, rappen, sport: haal de buitenwereld van de jongeren naar binnen. Maak het onbewuste bewust: leerlingen moeten weten *waarom* ze klimmen. Teken die ladders voor ze! Controleer minder en steun meer.

El Hadioui heeft nog veel meer adviezen, die allemaal zijn opgetekend in zijn recent verschenen boek ‘Switchen en klimmen’. “Jammer dat er hier geen stapel ligt”, is de reactie van diverse deelnemers. “Ik zou het boek direct gekocht hebben!”

Scoren in de rebound

Dan is het de beurt aan Britt, een meisje dat op het Goois Lyceum niet was te handhaven, naar een reboundklas verkaste en na terugkeer op datzelfde Goois Lyceum met vlag en wimpel voor haar havo-examen slaagde. Ze vertelt haar relaas via een vlog, omdat ze van de hbo-opleiding die ze nu volgt geen toestemming heeft gekregen om daar te verzuimen. Britt vertelt over haar adhd, mogelijk gecombineerd met odd. “Op school snapte niemand waarom ik me gedroeg zoals ik me gedroeg – ikzelf ook niet!” Ze had “super veel ruzie” met haar docenten, mocht vaak de klas niet meer in. Ze snakke naar rust, en de rebound kon haar die geven. “Ik wilde daar zelf naartoe, omdat ik mijn school graag wilde afmaken en daar terug wilde komen.”

Na tien weken wás ze weer terug. Ondanks negatieve reacties van docenten (“Ben je nou al terug?”) sloeg ze zich met succes door de laatste havo-jaren heen, vooral dankzij de steun van de zorgcoördinator en de afdelingsleider en uiteraard haar vrienden in de klas. Zorgcoördinator Evelien is in de zaal aanwezig om haar kant van het verhaal te vertellen. Zij was nauw betrokken bij de intake van Britt in de rebound, en bij de weg terug. Haar advies aan docenten: kijk breder, kijk naar de hele mens. Wat heeft die nodig, denk in mogelijkheden, niet in beperkingen.

Informeel elkaar

De laatste spreker van de ochtend is Barbera Gerretsen, die voor haar master Pedagogiek aan de Hogeschool van Amsterdam heeft onderzocht hoe jongeren succesvol van de rebound naar een reguliere school kunnen terugkeren. Voor vakdocenten is rebound vaak een ver-van-mijn-bed-show. De reactie ‘Ben je nou al terug?’ illustreert dat. Het is een illustratie van het grootste manco in de overgang rebound-school: een gebrek aan informatie (“Ons wordt niets verteld!”). Vakdocenten weten daardoor niet wat er in de reboundperiode met een kind is gebeurd, waaraan het heeft gewerkt en wat het nodig heeft om op school te slagen.

“Voor vakdocenten is rebound vaak een ver-van-mijn-bed-show”

Gerretsen komt dan ook met aanbevelingen voor zowel de rebound (onder meer: informeer de school, geef doelstellingen en handelingstips mee, monitor en stuur bij) als de reguliere school (wijs een persoonlijk begeleider aan, stel gezamenlijk een begeleidingsplan op, zorg voor herstelrecht oftewel ‘praat dingen uit’, geef elkaar rugdekking).

In het dozijn workshops van het middagprogramma komt de thematiek van de ochtend uitgebreid en toegespitst terug. Soms is verblijf in een bovenschoolse voorziening onvermijdelijk. Maar zorg er als het even kan voor dat de leerling weer terugkomt op zijn eigen school. En zorg dan dat hij/zij zich daar gezien weet en dat het onderwijs passend is.

